

rijksuniversiteit
 groningen

Hanzehogeschool
 Groningen
 University of Applied Sciences

Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland

DE SCHANS

Krimpcafé 'Ruimte in zorg'

18 mei 2017

provincie
 groningen

provincie Drenthe

provinsje fryslân
 provincie fryslân

Ruimte in Zorg

De veranderingen in de zorg hebben grote gevolgen voor de krimpgebieden. Leegstaande zorggebouwen drukken zwaar op het stads- of dorpsbeeld. Daarnaast moet men steeds meer organiseren om zorg te bieden of te verkrijgen. Dit vergt naast nieuwe (soms eigen) initiatieven ook experimenteeruimte ofwel Ruimte in Zorg, het thema van het Krimpcafé in Een op 18 mei jl.

Door Eduard van den Hoff

Gastheer Wisse Hummel van Plaatselijk Belang (PB) vertelde aan Elly van der Klauw dat PB een eigen haalbaarheidsonderzoek startte voor behoud van het onderwijs en voorzieningen in Een. Dat leidde uiteindelijk tot het samenvoegen van de christelijke en openbare school in één gebouw, waar tevens een sporthal én dorps huis werden gevestigd. 'We hebben alle subsidies zelfstandig verworven en met zo'n 100.000 vrijwilligersuren zelf ook flink geïnvesteerd', vertelde Hummel niet zonder trots. Maar PB is nog niet klaar: zij wil ook graag zorgwoningen realiseren om ouderen voor Een te behouden. Maar het pad van PB leidt niet altijd naar succes, want de lokale politiek wil niet meewerken. 'Het is alsof de lucht ons uit de longen is geslagen', klonk het verslagen uit de mond van Hummel.

'Ik voel me soms meer gebiedsontwikkelaar dan zorgaanbieder'

Perspectiefvol

Toch is investeren in zorgvastgoed behoorlijk perspectiefvol, zo bleek uit het verhaal van Lector Maatschappelijk Vastgoed Jan Veuger (Hanzehogeschool). Wel een kanttekening: veel verzorgingshuizen in het Noorden zijn eigendom van woningcorporaties, die het moeilijk hebben vanwege o.a. de verhuurdersheffing. Volgens Veuger willen veel ouderen zelfstandig wonen. Dat is ook mogelijk middels allerlei zorgvormen, waarvoor de ouderen best bereid zijn te betalen. En ontwikkel je als zorgaanbieder een sterke businesscase, dan zijn de banken van harte bereid de portemonnee te trekken. In Engeland speelt men al beter in op de vraag vanuit de zorg. Zorgvastgoed biedt daar 11% rendement!

Immense opdracht

Lopen de zorgaanbieders in Engeland tegen net zulke complexe vraagstukken aan als in Noord-Nederland? Het aantal artsen en ziekenhuizen vermindert hier drastisch, er is aardbevingsproblematiek en op de koop toe zijn er gemeentelijke herindelingen. 'Er is een Deltaplan nodig!' aldus Jannie Nijlunsing, bestuurder van zorginstelling De Hoven. Zij wil de mensen op het platteland houden. Daarvoor zijn kenniscentra nodig voor ouderen, gehandicapten en andere zorgbehoevenden. 'Misschien moeten zorginstellingen als De Hoven wel plaatsmaken voor zorgcorporaties', stelde ze. Ondertussen is er wel ruimte voor spannende experimenten: in Winsum gaan basisschoolleerlingen een gebouw delen met o.a. dementerende ouderen. 'We staan voor een immense opdracht. Ik voel me soms meer een gebiedsontwikkelaar dan zorgaanbieder', verzuchtte Nijlunsing.

Een spannend Noaberkracht proces

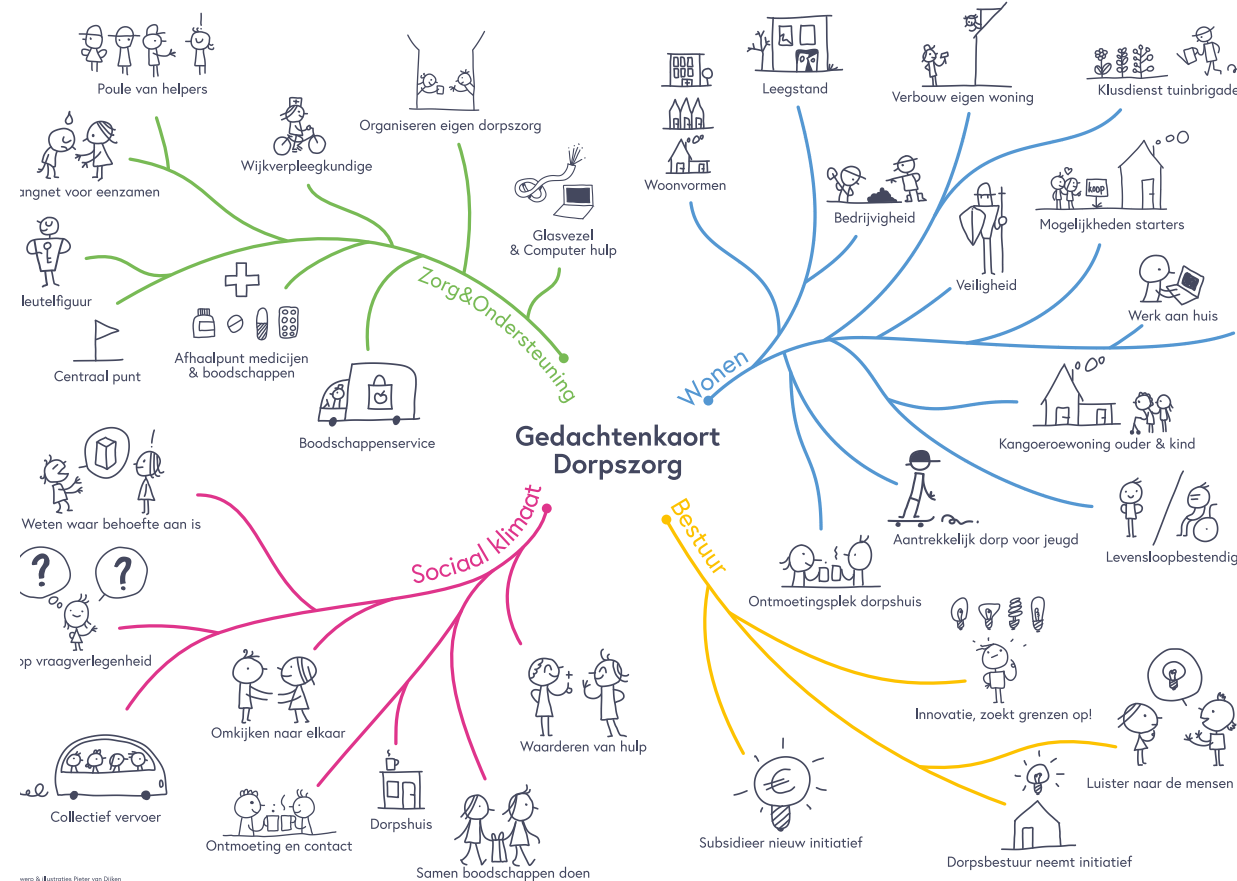
'Hoe ziet jouw leven er over twintig jaar uit en wat moet er gebeuren om dit te verwezenlijken?' Met deze centrale vraag startte workshop 1 op donderdag 18 mei in het mooie Een. In een huiskamerachtige setting, typerend voor het onderwerp van deze middag 'Een spannend Noaberkracht proces' bogen de deelnemers zich in tweetallen over deze pittige vraag. Al gauw werden de eerste belangrijke punten duidelijk. 'De wereld verandert snel, de toekomst is onzeker' en 'Samen oud worden, waar kan dat?', waren opmerkingen die meer dan eens voorbij kwamen.

Door Lucinde Terluin

Omkijken naar elkaar

Het noaberschap, het Drentse woord voor nabuurschap, wordt gezien als een kleine en sociale gemeenschap van zogenaamde noabers (buren). In 2012 werd bij Welzijnswerk Midden-Drenthe duidelijk dat er iets moest gebeuren voor de 60-plussers in verschillende Drentse dorpen. Niet alleen als het gaat om noaberschap en omkijken naar elkaar, maar ook op het gebied van dorpszorg. Steeds meer ouderen willen graag oud worden op een bekende plek, liefst in hun eigen dorp. Maar door het steeds meer ontbreken van voorzieningen is dit niet overal meer haalbaar.

In 2013 en 2014 werden verschillende dorpen uitgenodigd om te praten. Er werd onderzocht hoe de doelgroep met succes benaderd kon worden en hoe er gehoor kon worden gegeven aan hun wensen. De ambitie? Effectieve vormen en verbindingen organiseren tussen formele en informele zorg. 'Waar te beginnen?' was een van de vele vragen. Het antwoord

leek simpel: in de dorpen zelf en bij de bewoners zelf. Vrijwilligers werden opgeleid tot gespreksleider, huiskamergesprekken werden georganiseerd en met veel succes werd gezamenlijk gesproken over problematiek van de dorpszorg en hoe het door een ieder werd beleefd.

'Er moet iets zijn waardoor je er op uit wilt gaan.'

Noaberschap versterken

In Witteveen ging een aantal dames aan de slag met individuele gesprekken om erachter te komen waar behoefte aan is onder de inwoners. Hoewel mensen zich wel verbonden voelen met het dorp was noaberkracht nog niet vanzelfsprekend. Al gauw werd duidelijk waar de meeste behoefte aan was: elkaar kunnen vinden. Zo ontstond al snel een breimiddag in het multifunctionele centrum in Witteveen. Dat initiatief inspireerde de bewoners tot meer. Een programma van lezingen, tech-middagen en andersoortige initiatieven die mensen bijeen bracht en het noaberschap versterkte.

'Wat moeten we doen om ons dorp toekomstbestendig te maken?'

Nu, drie jaar later, zijn acht dorpen actief, zijn er prachtige resultaten geboekt en zijn er volop plannen om nog meer te doen. Het Projectteam Dorpszorg is de afgelopen maanden erg actief met het bijhouden van welke thema's de dorpen bezighouden. In de Gedachtenkaart Dorpszorg hebben zij de thema's gebundeld en valt te zien waar in de komende periode aandacht aan besteed gaat worden. Op naar een noaberkrachtig Drenthe!

Huisartsen moeten durven ondernemen

Senior onderzoeker aan de Hanzehogeschool Groningen Wilma Wolf sprak met huisartsen over hun plaats in de gemeenschap en in het zorglandschap na de invoering van de Wet Langdurige Zorg (WLZ). In de workshop Van dorpsdokter tot zorgondernemer gaat ze met de aanwezigen in gesprek.

Door Nynke Koornstra

Verschuiving van de zorg

Na een introductie over hoe huisartsen in Noord-Nederland omgaan met huisvestingkeuzes vertelt Wilma Wolf over het chronisch tekort aan huisartsen in krimpgebieden. Er zijn steeds meer ouderen die zolang mogelijk zelfstandig willen blijven wonen. Hierdoor neemt de vraag naar complexe zorg toe. De tweedelijns zorg verschuift vaker naar de eerste lijn, er is sprake van een cultuurverschil in de samenwerking met de gemeente en dan is er nog de opkomst van nieuwe technologie. Deze ontwikkelingen zetten huisartsen onder druk en zorgen voor een verschuiving in het zorglandschap.

De huisarts als manager en ondernemer

Volgens Wilma worden huisartsen door de hoge werkdruk gedwongen na te denken over hoe ze de zorg willen organiseren. Huisartsen kunnen een praktijkondersteuner aanstellen of een verpleegkundig specialist inschakelen die de basisvraag kan beantwoorden.

Ook kunnen huisartsen de samenwerking opzoeken, opgaan in een eerstelijnszorgcentrum of een ander pand betrekken. Door de bedrijfsvoering aan te passen is de huisarts volgens Wilma vaak niet meer slechts zorgverlener, maar steeds vaker ook manager en ondernemer.

Faalfactoren

In de discussie over de samenwerking binnen het sociaal domein als het gaat om eerstelijns zorg, wordt door de aanwezigen als faalfactor genoemd dat de ondernemersrol niet bij elke huisarts past. Een andere deelnemer noemt tijdgebrek een faalfactor: "Geen huisarts wil een deel van zijn caseload opofferen voor administratieve werkzaamheden." Iemand merkt op dat het moeilijk is om als eenmanspraktijk de samenwerking op te zoeken met grote organisaties als ziekenhuizen. Tenslotte wordt het verplaatsen van de eerstelijns- naar de tweedelijnszorg gezien als faalfactor.

Succesfactoren

De deelnemers zien een succesfactor in het aanstellen van een praktijkmanager. Ook de eigen kracht van mensen en de verschuiving van de focus op ziekte naar de focus op gezondheid waardoor de patiënt meer regie krijgt, worden succesfactoren genoemd. Eén van de aanwezigen vraagt in hoeverre de veranderende rol van de huisarts aandacht krijgt in de huisartsenopleiding. Wilma vertelt dat er in de huisartsenopleiding aandacht is voor ondernemerschap en dat de studenten bijvoorbeeld een ondernemerstest kunnen doen. Een andere deelnemer noemt het zelfvertrouwen van huisartsen een succesfactor: "Je hebt huisartsen nodig die durven te vliegen en die het experiment om ook ondernemer te zijn aan durven te gaan".

Hoe gezond is het zorgvastgoed in Friesland?

Eerder dit jaar heeft het Fries Sociaal Planbureau samen met Platform Geef en twaalf Friese wooncorporaties de tweede versie van de Woonzorgatlas gepubliceerd. Hierin brengen zij samen het veranderende landschap rondom zorgvastgoed in kaart. In deze workshop vertelde Jelmer Hitzert van het Fries Sociaal Planbureau over dit project en legt hij een casus voor aan de aanwezigen.

Door Mathijs Stuive

Vragen?

Stel, je hebt een leegstaande school die je wilt transformeren naar zorgappartementen. Welke informatie heb je nodig om hier een goed besluit over te nemen? De aanwezigen proberen vanuit de verschillende rollen te bedenken wie welke vragen heeft over zo'n project. Woningcorporaties en investeerders willen weten of het op de lange termijn rendabel is om hier mee aan de slag te gaan. Gebruikers van de appartementen willen comfortabel en veilig wonen. Aan wat voor eisen moet zo'n appartement dan voldoen? Ook zorginstellingen en gemeenten hebben deze vragen en willen daar graag antwoord op voordat er besluiten genomen kunnen worden. In de Woonzorgatlas wordt geprobeerd om het aanbod aan bestaand zorgvastgoed in kaart te brengen. Welke risico's loopt dit vastgoed en wat is de verwachting voor de toekomst?

Antwoorden!

Op www.woonzorgatlasfryslan.nl is een interactieve versie van de Woonzorgatlas te vinden. Hierin worden gegevens in kaart gebracht van 166 complexen voor beschermd wonen¹, 104 locaties voor verzorgd wonen² en meer dan 21.000 geschikte woningen³. Al deze woningen zijn beoordeeld in een risicoscan waarbij wordt gekeken naar de huidige staat. Voldoen alle woningen aan de eisen die gesteld worden aan zorgvastgoed? Is de locatie goed? Zijn het functionele woningen? Hoe groot zijn de woningen? Wat is de woonbeleving? Aan de hand van deze risicoscan komt er een groen, oranje of rood label uit. Groen betekent dat het gezond vastgoed is, oranje en rood zijn vastgoed waar nog wat te verbeteren valt.

De conclusies zijn op dit moment dat 60% van het vastgoed voor beschermd wonen een groen label krijgt en bijna 70% van het verzorgd wonen, maar van de geschikte woningen voor zelfstandig wonen maar 39%. En juist naar deze woningen groeit naar verwachting de vraag in de toekomst. Genoeg werk dus aan de winkel!

¹ Woningen waar 24 uur per dag zorg voor senioren en gehandicapten aanwezig is

² Zelfstandige woningen waar zorg te ontvangen is

³ Woningen geschikt voor senioren en gehandicapten die zelfstandig wonen en geen zorg ontvangen

Over je eigen schaduw heenstappen

De situatie op het Groningse platteland vergt een nieuwe aanpak van de ouderenzorg. 'Het gaat om een uitdaging die vele malen groter is dan wijzelf', aldus Janny Nijlunsing, directeur van zorginstelling De Hoven.

In haar zoektocht naar optimale zorgverlening moet zij net als collega-instellingen over haar eigen schaduw heenstappen. 'We moeten niet met elkaar de competitie aangaan, maar de zorg bundelen en bereikbaar houden!'

Door Eduard van den Hoff

Soms wordt Nijlunsing gek van de bureaucratie: 'Ik moet aan 37 instanties verantwoording afleggen. Dat zorgt dat je wat meer onder de radar gaat werken. Ouderen zijn bijvoorbeeld dol op klikjes. Dus bieden we ze ook voedsel van de dag ervoor. Maar eigenlijk durven we nog nauwelijks risico's te lopen in de zorg. Terwijl het pure schijnveiligheid betreft. De focus zou veel meer gericht moeten zijn op de kwaliteit van leven en de leefbaarheid van het gebied.'

Stille sanering

Binnen de Groningse zorg heeft een stille sanering plaatsgevonden. Zo telde De Hoven eerst 1.400 medewerkers, nu nog 1.000. 'Van de afgevoerde medewerkers werken er nu zo'n 300 als vrijwilliger in de zorg. Tja, daar vind ik wel wat van!', zegt Nijlunsing. Vaak gaat ze op zoek naar wederkerigheid: De Hoven doet de boodschappen bij 'dure' lokale winkeliers, maar verwacht daar wel iets voor terug. Bijvoorbeeld dat mensen zonder startkwalificatie in de winkels mogen werken.

Vraagstuk

'Ons vastgoed vormt een groot vraagstuk; moeten we versterken vanwege de aardbevingen of vestigen we ons samen met andere partijen in nieuwe gebouwen?' Als voorbeeld haalt Nijlunsing Winsum aan, waar een nieuw MFA onderdak zal bieden aan o.a. een lagere school, een verzorgingsafdeling met demente ouderen en een revalidatiecentrum. Er komt een speciale huiskamer waar kinderen

en bejaarden elkaar ontmoeten. School- en zorgpersoneel delen de kantoorruimtes met elkaar. In 2019 moet de nieuwbouw er staan. 'De financiering van het project was lastig door alle combinaties. Maar door o.a. grond te verkopen kan het toch doorgaan. Er was een gezamenlijke visie van de buurt, de gemeente, de scholen en De Hoven. Daaraan wilden we geen concessies doen.'

'Organisaties zijn geen doel op zich. We zijn er voor kwetsbare mensen.'

Onbetaalbaar

'Of ik een eenling ben in het zorglandschap? Soms ervaar ik het wel zo. Maar we moeten deze kant op', zegt Nijlunsing strijdvaardig. 'Ik geloof erin. We moeten stoppen met het ontmantelen van verzorgingshuizen. Men wil dat ouderen zo lang mogelijk thuis wonen, maar de 24 uren-thuiszorg is onbetaalbaar in dunbevolkte gebieden. Daarnaast raken ouderen hun huizen niet kwijt vanwege de aardbevingsproblematiek. Als zorgorganisaties zullen we meer moeten delen, elkaar meer gunnen, over onze schaduwen heenstappen. Onze organisaties zijn geen doel op zich. We zijn er voor kwetsbare mensen!'

A photograph of a child swinging happily on a wooden swing set in a residential area. The swing set is made of light-colored wood and is situated on a grassy area with a metal fence in the foreground. In the background, there are several parked cars, including a dark blue car, a silver car, and a white van. The scene is set in a suburban neighborhood with houses and trees visible.

**Aan dit beeld- en journalistiek-
verslag werkten mee:**

Tekstschrijvers:

Eduard van den Hoff
Nynke Koornstra
Mathijs Stuive
Lucinde Terluin

Fotograaf:

Harma Kaput

Opmaak:

Harmare

Redactie:

Elly van der Klauw
Sophie Tillema

Meer informatie bij:

Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland

[Link naar presentaties](#)